10.02.2025р. Гр.24. Історія України Урок 84.

Тема: Повсякдення. Особливості розвитку культури і спорту. Відродження релігійного життя.

Тип уроку: урок-лекція.

Перебудова радянського суспільства в останні роки функціонування СРСР не стала прикладом до змін в Україні. Тут продовжувалася політика попередніх років правління за моделлю Л. Брежнєва і М. Суслова, яка передбачала денаціоналізацію і духовне спустошення. Цю політику підтримував перший секретар ЦК КПУ В. І_Щербицький. В Україні активно поширювалася русифікація, катастрофічне зменшувалася кількість шкіл з українською мовою навчання, в вузах українською мовою читалося близько 5 відсотків лекцій. На 1988/89 навчальний рік не залишилося жодної української школи в Донецьку, Чернігові, Харкові, Луганську, Одесі, Миколаєві. Українські театри перейшли на так званий двомовний режим. Частка українців зменшилась з 76,8 % у 1959 р. до 72,6 % у 1989 р., тоді як частка росіян збільшилась з 16,9 до 22 %. Українська мова витіснялася з усіх сфер суспільного життя, духовне життя занепадало.

Розбудив Україну Чорнобиль. Все, що робилося в дні після аварії на ЧАЕС керівництвом центральних органів СРСР і України, було злочином перед людством і зокрема перед українським народом.

Першими, хто подав голос на захист збереження української культури, навколишнього

середовища, відродження правдивої історії України, були письменники. Широкий резонанс у суспільстві мали виступи О. Гончара, Р. Братуня, І. Дзюби, І. Драча, В. Дрозда, В. Яворівського, Ю. Щербака, Б. Олійника і багатьох інших.

Значною подією цього періоду, яка вийшла далеко за межі України, було проведення у вересні 1986 р. у Львові міжнародного симпозіуму "І. Франко і світова культура", присвяченого 130-й річниці від дня народження письменника та виходу в світ 50-го видання його творів. У ньому взяли участь провідні славісти, письменники і перекладачі з країн Західної Європи і США. В грудні цього ж року на Львівщині відзначалися 175-річчя від дня народження Маркіяна Шашкевича і 150-річчя виходу в світ альманаху "Русалка Дністрова". На батьківщині письменника в с. Підлісся Золочівського району відкрито літературно-меморіальний музей. У 1987 р. з ініціативи ЮНЕСКО в усьому світі святкувався сторічний ювілей від дня народження одного з визначних українських акторів і режисерів Леся Курбаса. До цієї дати в с. Скала на Тернопільщині, де Курбас провів дитячі роки, було відкрито музей, організовано наукові конференції у Львові, Тернополі, Харкові, Одесі, відкрито меморіальні дошки у Львові і Києві. Саме в цей час на пленумі Спілки письменників України вперше було оприлюднено інформацію про голодомор 1932—1933 рр., який замовчувався упродовж десятків років.

У червні 1989 р. під Неаполем за участю провідних українських вчених з діаспори та

України, відомих славістів Європи було засновано міжнародну асоціацію україністів (МАУ), президентом якої став відомий літературний критик І. Дзюба. А через кілька днів у Львові відновило свою діяльність Наукове товариство ім. Т. Шевченка.

Знаменною подією загальнокультурного значення стало видання з весни 1990 р. журналу "Кур'єр ЮНЕСКО" українською мовою.

У наступні роки було багато зроблено для відродження історичної пам'яті, повернення народові культурної спадщини попередніх поколінь. У 1990—1991 рр. окремими виданнями побачили світ праці М. Костомарова, Д. Яворницького, Л. Єфименко, М. Грушевського, І. Крип'якевича, Д. Дорошенка, Д. Донцова та ін. Вийшов збірник пісень

українських січових стрільців, матеріали до Історії визвольних змагань 20—50-х років XX ст. Видано багато мемуарної літератури. На екранах з'являються фільми С. Параджанова, Ю. Іллєнка, К. Муратової.

З проголошенням незалежності України держава відчувала гостру потребу у створенні законодавчої бази в галузі культури. Цього потребувала, по-перше, та обставина, що необхідно було скасувати союзне законодавство, по-друге, — в умовах переходу до ринкової економіки змінювався сам підхід до фінансування культури державою.

Вагомим був внесок інтелігенції у відродження української культури. З ініціативи Спілки письменників України, Народного руху України, Асоціації творчої інтелігенції "Світ культури", Інституту літератури ім. Т. Шевченка та інших організацій у Києві у вересні 1991 р. відбувся Форум інтелігенції України, який виробив конкретні програми участі творчих працівників у державотворчому процесі.

Загальнонаціональною подією стало святкування в 1991 р. 125-річчя від дня народження видатного історика України М. Грушевського. В серпні у Львові відбулася конференція, в роботі якої взяло участь понад 150 науковців з України, США, Канади, Франції, Польщі, Чехословаччини і Ватикану. 22 листопада 1991 р. вперше ювілей М. Грушевського відзначався в столиці України на державному рівні. В театрі опери і балету відбулася урочиста сесія Верховної Ради України, в музеї історії Києва було відкрито виставку, на фасаді будинку № 35 по вул. Володимирській, де містилася колись історична секція ВУАН і працював М. Грушевський, встановлено меморіальну дошку. Ювілейні святкування відбулися і в інших містах України.

Великого резонансу набув скликаний в Одесі наприкінці 1991 р. перший Всеукраїнський міжнаціональний конгрес з проблем духовного відродження народів, які проживають в Україні.

Великомасштабні культурно-політичні акції відбулися в 1992 р. у день проголошення IV Універсалу Центральної Ради; 22 січня 1992 р. у Києві в Палаці культури "Україна" розпочав

роботу Конгрес українців суверенних держав колишнього СРСР. Завданням форуму було консолідувати так звану східну діаспору, надати їй можливу державну допомогу. Значною подією став проведений у серпні цього ж року Всесвітній форум українців. Вперше Україна зібрала у столиці своїх синів і дочок з усіх куточків світу. На форумі було створено координаційний орган світового українства — Українську всесвітню координаційну раду (УВКР), до складу якої увійшло понад 11 представників від західної і східної діаспори. Головою ради став відомий громадський діяч І. Драч. Рада стала ініціатором низки загальнокультурних заходів. Виїзні засідання УВКР у Чигирині (1993), Батурині (1994) розпочали громадсько-державний рух з відродження давніх українських столиць. На державному рівні вшановано 350-річчя від дня народження гетьмана І. Мазепи, 400-річчя від дня народження Б. Хмельницького, навесні 1995 р. на Харківщині відбулося свято "Слобожанський Великдень".

Значним кроком до національно-культурного відродження було створення урядової Комісії з питань повернення культурних цінностей, яку очолив мистецтвознавець О. Федорук. Комісія веде інвентаризацію цінностей, які різними шляхами опинилися за межами України. Уже на сьогодні з Чехії повернулися архіви О. Олеся і О. Ольжича. До відділу рукописів Львівської національної бібліотеки ім. В. Стефаника надійшли рукописи Б. Антонича, з Німеччини передано колекцію з 82 предметів доби мідного віку, трипільського і скіфського періодів, що були

вивезені з України в 1944 р. Повернено частину істерико-культурних документів О. Довженка, колекцію мистецьких творів художників М. Андрієнка, Л. Морозової, окремі праці вченого Ю. Січинського тощо.

Подією всеукраїнського масштабу стало відкриття у Львові 24 серпня 1992 р. пам'ятника Т. Шевченкові (скульптори В. і А. Сухорські).

А 22 серпня цього ж року на Святоюрській горі перепоховано патріарха української греко-католицької церкви кардинала Иосифа Сліпого. Цього ж року пожвавив свою діяльність український фонд "Відродження", закладений як філіал навесні 1989 р. відомим американським меценатом Дж. Соросом. У серпні відбулося святкування 50-річчя Української Повстанської Армії, в рамках якого пройшли урочисті збори в Палаці культури "Україна" і похід ветеранів УПА по Хрещатику, відвідини могили Т. Шевченка в Каневі. У м. Новограді-Волинському проведено літературно-мистецьке свято "Лесині джерела". На Галичині відзначено 120-річчя від дня народження письменника Б. Лепкого. В с. Ломівці на околиці Дніпропетровська в хаті батьків відкрито музей О. Гончара. В с. Кульчиці на Львівщині відкрито пам'ятник гетьманові П. Сагайдачному, а в с. Підгірки на Івано-Франківщині — музей-садибу родини І. Франка.

Великі зрушення відбулися в культурному житті національних меншин України. Розвивається система національних шкіл, бібліотек, преси, наукових і культурних центрів, радіо,

телебачення, театрів, творчих колективів. Налагоджується підготовка кадрів національної інтелігенції, створено низку національно-освітніх товариств. Особлива увага приділяється найчисленнішій нацменшині — російській. В Україні діє 2 тис. 399 державних шкіл з російською мовою викладання, 2 млн 106 тис. учнів, або 31,7 % їх загальної кількості навчаються російською мовою, майже 280 тис. дітей відвідують групи з російською мовою, навчання і виховання в 17,6 тис. дитячих дошкільних закладів, вищу освіту російською мовою здобувають 35 % українських студентів. Сьогодні в нашій країні функціонує 14 російських театрів державного підпорядкування, 440 млн одиниць, або 55 /о, бібліотечного фонду України становлять книги російською мовою, видається 1195 російських газет, або 49,7 /о загальної кількості українських періодичних видань.

У дев'яностих роках виникають недержавні культурно-мистецькі організації, серед них такі, як асоціація творчої інтелігенції "Світ культури", громадські об'єднання театр-студія "Арабески", "Артекзистенція", асоціація "Артгалереї України", асоціація "Нова музика", мистецьке об'єднання "Дзиґа", Центр міжнародних культурних ініціатив та ін.

В організації і здійсненні різноманітних за характером культурних програм дедалі більшу роль відіграють благодійні фонди. Крім згаданого українсько-американського фонду "Відродження" створено благодійний фонд "Літературна скарбниця" при Спілці письменників України. Діють також фонди М.

Грушевського, Український фонд підтримки культури, "Центр сучасного мистецтва", "Деметра", "Мистецьке березілля", Фонд розвитку історичних досліджень та ін.

Державні премії ім. Т. Шевченка за визначний вклад у розвиток української культури отримали В. Маняк та Л. Коваленко (посмертно), В. Голобородько, О. Лупій, О. Апанович, І. Світличний (посмертно), Н. Світлична (США), Г. Логвин, Б. Ступка, Н. Лотоцька, Д. Лідер, Л. Ященко, Я. Гоян, В. Тельнюк, А. Антонюк, В. Зінкевич, М. Герц, В. Осійчук, Б. Янівський, Р. Конквест (США), Л. Большаков (Російська Федерація), Р. Рахманний та ін.

Влітку 1993 р. у Вашингтоні в культурному центрі Міжнародного валютного фонду відкрилася перша виставка незалежної України "Україна: образи V—IV тисячоліття до народження Христа", приурочена до 100-річчя від часу, коли археолог В. Хвойка відкрив трипільську культуру в Україні. На виставці експонувалися 162 археологічні знахідки трипільської культури та 42 роботи сучасних молодих майстрів.

Серед важливих законодавчих актів у галузі культури, які після 1991 р. ухвалила Верховна Рада — "Закон про бібліотеки" та "Закон про музеї", укази Президента "Про Всеукраїнський день працівників культури та аматорів народного мистецтва", "Про державну підтримку клубних закладів", видані 2000 р. Міністерство культури і мистецтв України підготувало для розгляду в парламенті проекти законів про кіно, про переміщення культурних цінностей, про охорону

культурної спадщини, про неприбуткову та благодійну діяльність. Сьогодні в підпорядкуванні Міністерства культури і мистецтв перебувають 15 національних закладів культури, діє Український центр культурних досліджень, Інститут пам'яткоохоронних досліджень та Національний науково-реставраційний центр з трьома філіями в регіонах, створено кілька заповідників національного значення.

До культурно-політичних надбань незалежної України слід зарахувати систему державних нагород. Окрім впровадженої в 1992 р. Почесної відзнаки затверджено орден Богдана Хмельницького, відзнаку "За мужність", ордени Ярослава Мудрого і княгині Ольги.

Освіта
Великої шкоди було завдано національній школі у процесі русифікації освіти. В Україні помітно зменшувалась кількість шкіл з українською мовою навчання. Верховна Рада прийняла в 1989 р. "Закон про мови в Українській РСР", яким українська мова оголошувалася державною. Лише з цього часу в Україні наново відкриваються сотні шкіл з українською мовою навчання, організовуються тисячі україномовних класів у школах з російською мовою навчання. За кілька років кількість першокласників, які навчаються українською мовою, збільшується з 43,5 до 68 %.

У травні 1991 р. Верховна Рада України прийняла Закон "Про освіту", що визначив школу як основу духовного, соціального, економічного,

культурного розвитку суспільства і держави. Освіта в Україні, наголошувалося в ньому, ґрунтується на засадах гуманізму, демократії, національної самосвідомості, взаємоповаги між націями і народами. Закон вніс кардинальні зміни в систему освіти, вона стала більш гнучкою та різноманітною. Поряд з класичною середньою школою з'явилася значна кількість ліцеїв, гімназій, коледжів. Ці заклади збагатили навчальний і виховний процес учнів, сприяли поглибленому розвитку їх здібностей. Зроблено певні кроки у справі гуманізації освіти. Значно поглибилось вивчення української історії, літератури, географії, народознавства, інших суспільних наук.

Вища і середня спеціальна освіта
З метою тіснішого зв'язку з середньою освітою Міністерство народної освіти та Міністерство вищої і середньої спеціальної освіти були злиті в одне — Міністерство освіти України, яке з 1999 р. носить назву Міністерство освіти і науки України. Базовою формою навчання стала стаціонарна форма. Скасовано вечірню і значно скорочено заочну форми навчання. Здійснюється реорганізація вищої і середньої спеціальної освіти з тим, щоб наблизити її до нинішніх вимог Української держави, а також умов перебудови соціально-економічного життя. Поступово відбувається перехід на триступеневу підготовку: бакалавр, спеціаліст, магістр. Поряд з державними створено навчальні заклади, що базуються на інших формах власності. Вищі навчальні заклади стають автономними у своїй

діяльності. Державні вузи практикують платну форму навчання.

До досягнень у перебудові галузі освіти варто зарахувати відновлення діяльності Києво-Могилянської та Острозької академій, відкриття в Києві Національної академії управління, Академії фінансистів у Донецьку, Дипломатичної академії в Києві, Міжрегіональної Академії управління персоналом, низки нових університетів. В Україні здійснено велику роботу з акредитації вузів, переходу їх на українську мову викладання.

Наука
Як і в попередні періоди, наука України у 80-ті та на початку 90-х років перебувала у тяжкому стані. Попри видимі зміни в суспільно-політичному житті країни Академія наук України залишалась осередком застою, де зберігалися командно-адміністративні методи керівництва, відомчі інтереси переважали над загальнодержавними, а бюрократизація пронизала всі ланки наукових закладів. Це стримувало науковий процес, ефективність наукових досліджень. За вказівками партії наукові установи займалися переважно прикладними дослідженнями, що призвело до значного скорочення фундаментальних напрацювань, падіння їх престижу.

До негативних явищ у науці слід також віднести те, що прикладні розробки, на які було витрачено величезні коштів, майже на 90 % не мали практичного застосування. Серйозною проблемою і вадою науки в Україні дотепер є те,

що вона традиційно поділена на академічну, вузівську та галузеву, навіть створення Міністерства науки і технологій України з метою координації і піднесення ефективності наукових досліджень не дало бажаних результатів. Згодом це міністерство було ліквідовано.

Незважаючи на те що в Україні на 1994 р. загальна чисельність науковців становила близько 300 тис. чоловік, що вдвічі більше, ніж у деяких західних країнах, ефективність наукових досліджень була набагато нижчою, ніж у Західній Європі чи Америці.

Поступово перебудовується робота Академії наук, змінюються пріоритети, відбувається перегрупування наукових сил, посилюється увага до фундаментальних досліджень. В 1994 р. Академію наук України проголошено Національною. В її системі створено низку нових суспільствознавчих наукових інститутів: Інститут української археології ім. М. Гру-шевського (з філіями у Дніпропетровську і Львові), Інститут української мови, Інститут сходознавства ім. А. Кримського, Інститут світової економіки і міжнародних відносин, Інститут соціологічних досліджень, Інститут народознавства ім. І. Крип'якевича та ін.

Значною подією в науковому житті України стало створення в 1990 р. Української наукової асоціації (УНА), яка, на думку засновників, мала сприяти відродженню української науки і виведенню її на світовий рівень. Згодом було засновано Академію наук вищої школи, низку галузевих академій, як державних, так і громадських

організацій науковців. При Київському університеті ім. св. Володимира було відкрито навчальний і науковий заклад — Інститут українознавства. Міцнішає співробітництво з науковцями української діаспори, інтелектуальні сили яких спрямовані на розвиток і утвердження української науки. Деякі з них включилися безпосередньо у державне і культурне будівництво в Україні, серед них В. Гаврилишин, Б. Кравченко, Й. Пріцак, Т. Гунчак та ін.

Відчутні зміни відбулися в галузі гуманітарних наук. Спираючись на досягнення світової науки, активізується тематика досліджень, розпочалася робота з підготовки фундаментальних праць з історії українського народу, культури, літератури. В Україні створено національну систему атестації наукових кадрів.

Література
Процеси оновлення суспільства широко охопили, насамперед, літературу. Письменники звільняються від догматів комуністичної ідеології. Відбувається переоцінка суспільних ідеалів, історичних подій. Сьогодні перше місце посіла публіцистика, яка висвітлює політичні процеси і зміни, що відбуваються в суспільстві. Доречно відзначити наповнену високим громадянським пафосом творчість О. Гончара, І. Драча, Д. Павличка, П. Мовчана, В. Яворівського, І. Дзюби, Р. Лубківського, Р. Іваничука, О. Сизоненка, О. Мусієнка, Ю. Щербака, П. Осадчука та ін. Багато хто з них сьогодні перо письменника замінив на політичну діяльність, вони займають високі державні, партійні, дипломатичні посади,

є народними депутатами, що істотно позначається на їх активній творчій праці.

Вагомий внесок у відтворення історичної пам'яті та повернення забутих імен діячів культури і мистецтва зробили Спілка письменників України та її друковані органи: газета "Літературна Україна", часопис "Вітчизна", "Жовтень" (з 1990 р. — "Дзвін"), "Київ", "Прапор" (з 1991 р. — "Березіль"), "Дніпро", "Всесвіт", академічні журнали "Радянське літературознавство" (з 1990 р. — "Слово і час"), "Український історичний журнал", "Народна творчість і етнографія", тижневик "Україна" та щоквартальник "Пам'ятки України".

Завдяки цим виданням почали повертатися в українську літературу раніше заборонені імена письменників та їх твори, твори мистецтва, творчість митців діаспори, історичні дослідження. Так, зокрема газета "Літературна Україна" відкрила рубрику "Сторінки призабутої спадщини". З'явилися нові розвідки, були опубліковані твори Б. Лепкого, Г. Чупринки, М. Зерова, М. Куліша, В. Винниченка, М. Драй-Хмари, П. Савченка, Г. Михайличенка, В. Симоненка, В. Стуса, І. Світличного, Є. Сверстюка та ін. Тижневик "Україна" почав друкувати мистецтвознавчі розвідки про твори М. Бойчука та його школи, висвітлювати творчість таких художників, як Н. Онацький, О. Заливаха, І. Марчук, А. Антонюк, Ф. Гуменюк, які замовчувалися за часів застою.

Велику справу зробив журнал "Пам'ятки України", започаткувавши рубрику, в якій наводилися бібліографічні матеріали про

незаслужено забутих українських краєзнавців, проблемні статті істориків М. Брайчевського, Я. Дашкевича, Я. Ісаєвича, Ф. Шевченка. Часопис "Жовтень" ("Дзвін") у 1988 р. розпочав публікацію тритомної праці Д. Яворницького "Історія запорозьких козаків". Для українського народу відкрилися незнані досі твори письменників української діаспори Є. Маланюка, Т. Осьмачки, І. Багряного, І. Салічука, І. Костюка, поетів-борців, які загинули у боротьбі з фашизмом, — О. Теліги, О. Ольжича (Кандиби).

У 1988 р. часопис "Київ" започаткував публікацію "Споминів" видатного українського історика М. Грушевського, а утворена згодом Археологічна комісія при АН УРСР почала готувати видання капітальної праці вченого — його багатотомної "Історії України-Руси".

У цей час побачили світ твори українських письменників: поезія Ліни Костенко, поема "Чорнобильська мадонна" І. Драча, документальна повість "Чорнобиль" Ю. Щербака, публіцистика І. Дзюби, низка творів В. Шевчука, Є. Гуцала, М. Вінграновського, В. Дрозда, Р. Федоріва, Р. Іваничука, М. Руденка та ін.

У 1992 р. Кабінет Міністрів України затвердив новий склад Комітету з присудження державних премій ім. Т. Шевченка. На відміну від попереднього, куди входили переважно компартійні функціонери, до нього увійшли провідні діячі культури О. Гончар (голова), Ю. Мушкетик, І. Драч, А. Мокренко та ін. Першими лауреатами Шевченківської премії незалежної Україні стали в'язень сталінських концтаборів Б.

Антоненко-Давидович (посмертно), видатний письменник-емігрант, автор першого у світі широкомасштабного роману про злочини тоталітаризму "Сад Гетсиманський" І. Багряний (посмертно), дисиденти І. Калинець, Т. Мельничук, а також П. Мовчан, Р. Лубківський, публіцист С. Колесник, літературознавець М. Жулинський та ін.

Театр
Багато складних проблем постало перед українським театральним мистецтвом. Незалежна Україна дістала у спадок значну частину зросійщених театрів. Більшість музично-драматичних театрів Сходу і Півдня України були двомовними, однак частка українського репертуару була незначною. Після скасування цензурних обмежень провідні драматичні театри — Київський ім. І. Франка та Львівський ім. М. Заньковецької — здійснили низку талановитих постановок, які увійдуть до скарбниці театрального мистецтва. Стають україномовними багато обласних театрів.

Розвиток театрального мистецтва у другій половині 80 — на початку 90-х років пов'язаний з новаторською діяльністю таких режисерів, як Р. Віктюк, І. Борис, С. Данченко, С. Моисеев, В. Петров та ін. Світове визнання і славу здобув Р. Віктюк, на думку діячів театру, він як режисер-новатор визначив театральну естетику XX ст.

У театрах опери і балету також відбуваються зміни. Так, починаючи з 1991 р. на базі Львівського державного театру опери і балету ім. І. Франка

проводяться раз на три роки міжнародні конкурси співаків імені Соломії Крушельницької. В конкурсі беруть участь провідні співаки не лише України, а й багатьох зарубіжних країн, що важливо і престижно для пропаганди музичного мистецтва України. Лише в січні 2000 р. балетний колектив Національної опери України показав дві прем'єри — балети "Вікінги" видатного сучасного українського композитора Є. Станковича і "Жар-птиця" класика музичної культури XX ст. І. Стравинського, українця за походженням. Проте, як зазначалося на засіданні колегії Міністерства, падіння престижу професії актора, режисера та інших пов'язане з вкрай низькою заробітною платою, соціальною незахищеністю та побутовою невлаштованістю їх представників.

Кіно
Відбуваються зміни в українському кіно. Розпочато підготовку режисерів і сценаристів. Створюються україномовні фільми. Наприкінці 80 — на початку 90-х років в Україні були створені фільми, які здобули широке визнання. Серед них "Лебедине озеро. Зона" С. Параджанова та Ю. Іллєнка, "Голод-33" О. Янчука. Фільм "Лебедине озеро. Зона" в 1990 р. вперше в історії українського кіно одержав нагороди престижного кінофестивалю в Каннах.

У 1991 р. постановою Кабінету Міністрів України було створено Державний фонд української кінематографії, керівником якого призначено відомого кінорежисера Ю. Іллєнка. Цього ж року у Чернівцях відбувся перший Всеукраїнський кінофестиваль, присвячений пам'яті І. Миколайчука. На ньому демонструвалося 20

документальних, науково-популярних та анімаційних фільмів, серед яких "Танго смерті" О. Муравйова, "Кому вгору — кому вниз" С. Клименка, "Козаки йдуть" С. Омельчука, "Ізгой" В. Савельева. Головний приз одержав фільм "Голод-33", який створив на студії ім. О. Довженка режисер О. Янчук. Високу оцінку і призи на фестивалі здобули фільми "Українці: Віра" режисера В. Шматолохи (Київнаукфільм), анімаційний "Страшна помста" режисера М. Титова, художника Н. Гузь. Лауреатами фестивалю стали актори Б. Ступка, Є. Германова з Росії та Й. Поллаку з Ізраїлю.

Позитивним явищем в українському кінематографі стали багатосерійні фільми за творами класиків української літератури. Це, зокрема, "Сад Гетсиманський" за мотивами творів І. Багряного, "Пастка" — І. Франка, "Царівна" — О. Кобилянської. Схвально було сприйнято українським глядачем показ у 1997 р. багатосерійного телефільму "Роксолана". У 1994 р. кіностудія ім. О. Довженка одержала статус Національної.

Високу оцінку дістало українське кіно на міжнародній арені. На 36-му кінофестивалі у Сан-Ремо фільмові "Ізгой", створеному за мотивами повісті А. Дімарова, присуджено Гран-прі. Успішно представили своє мистецтво кінематографісти України в 1994 р. на кінофестивалі в угорському місті Дьордь. Це форум молодих митців, на якому було репрезентовано понад 100 фільмів з країн Східної Європи, США, Японії, Австрії. З 10 призів 4 отримали українські кінострічки: "Кордон на

замку" (режисер С. Лисенко), "Хроніка повстання у Варшавському гетто" (режисер Й. Дулевська), "Портрет, пейзаж, натюрморт" (режисер С. Бусовський), "Спілка одноногих" (режисер О. Столяров).

Важливою подією стало створення Спілкою кінематографістів Асоціації молодих кінематографістів України (АМКУ).

Музика
Незважаючи на економічні труднощі, відроджується в Україні музична творчість, розвивається сучасна українська пісня. Плідно працюють композитори О. Білаш, І. Карабиць, 0. Морозов, А. Горчинський. Відбуваються пісенні фестивалі — "Червона рута", "Пісенний вернісаж", "Таврійські ігри", "Золоті трембіти" та ін. Нові пісні дарують слухачам і глядачам О. Білозір, В. Білонож-ко, С. Ротару, Р. Кириченко, П. Дворський, В. Зінкевич, А. Кудлай, П. Зібров, Л. Сандулеса, Т. Повалій та інші майстри естрадного мистецтва. Поряд з прославленими і відомими широкому загалу співаками і виконавцями, лауреатами ставали маловідомі українському слухачеві В. Врадій, А. Миколайчук, Е. Драч, М. Бурмака, Т. Курчик, ансамблі "Млин" (Львів), "Заграва" (Коломия), "Кому вниз" (Київ). Абсолютним лауреатом "Червоної рути" став кобзар В. Жданкін — за особливу глибину виконання, яскраво національну визначеність. Останнім часом прийшли молоді виконавці української естрадної пісні І. Білик, О. Пономарьов, Ю. Юрченко і багато інших.

Протягом 1999 р. у Національному палаці "Україна" відбувся Всеукраїнський огляд народної творчості, коли всі області держави представляли свої мистецькі колективи. На початку року відбувся традиційний фестиваль української сучасної естрадної пісні "Пісенний вернісаж-98", концерти солістів М. Стеф'юк, Р. Кириченко, В. Зінкевича, Національного ансамблю танцю ім. П. Вірського (керівник Я. Вантух), Національного хору ім. Г. Верьовки, Волинського народного хору, Буковинського гуцульського ансамблю пісні і танцю.

Слід зазначити, що через економічні труднощі молоді талановиті співаки змушені виступати на оперних сценах Нью-Йорка, Москви, Парижа, Риму, Відня та інших міст Європи, а не у себе вдома. Мало хто в Україні знає таких всесвітньо визнаних артистів, як В. Лук'янець, Н. Дацко, М. Загорулько, С. Магера, О. Бень, А. Шкарган, які виконують провідні партії в оперних театрах світу, є переможцями на престижних європейських конкурсах.

Засоби масової інформації
З утворенням у 1989 р. Товариства української мови та проведенням установчого з'їзду Народного руху України пов'язаний вихід перших неформальних газет. Одними з таких перших видань стають львівські газети Товариства Лева "Поступ" та крайової організації Руху "Віче", друкований орган Товариства української мови ім. Т. Шевченка, а за ними — газета "Просвіта" Львівської обласної ради ТУМ. У 1990 р. почала виходити газета Руху "Народна газета", часопис "За вільну Україну" Львівської обласної ради.

Більш помірковані позиції в цей час займали "Літературна Україна" та львівська "Ленінська молодь" (з 1990р. — "Молода Галичина"). Неформальна преса відіграла суттєву роль у піднесенні національної самосвідомості населення, помітно вплинула на результати виборів народних депутатів України в 1990 р.

Почали виходити періодичні видання в містах, де раніше про це не могло бути й мови. Це журнали "Поріг" у Кіровограді, "Борисфен" у Дніпропетровську, "Тернопіль" у Тернополі та ін. Як великий видавничий і культурний центр заявив про себе Харків, в якому відкрито низку видавництв. Відновлено видання "Збірник Харківського історико-філологічного товариства" та журналу "Чумацький шлях". Широку видавничу діяльність розгорнуло Наукове товариство ім. Т. Шевченка у Львові, тут відновлено "Записки НТШ", низку періодичних збірників з різних галузей науки.

Почала виходити періодика різних товариств, громадських об'єднань і партій, зокрема "Золоті ворота" Товариства "Україна", "Державність" Української республіканської партії, "Демократ" Демократичної партії України, "Час" Народного руху України. Майже в кожному обласному центрі держави створено нові видавництва різних форм власності. Періодичні видання почали виходити майже в усіх академічних інститутах. У 1992 р. зароджується і широко розвивається в Україні військова періодична преса — "Народна армія" Міністерства оборони, "Армія України" Прикарпатського військового округу, "Слава і честь" Одеського військового

округу, "Флот України" Військово-Морського флоту. В 1995 р. почав виходити журнал Міністерства оборони "Військо України". Національна гвардія України видає часопис "Сурма".

Важливим кроком до утвердження національного телебачення України стала перекомунікація з 1995 р. українського телебачення на канал, що раніше належав телекомпанії "Останкіно" (Громадське російське телебачення). Почали працювати комерційні телестудії в містах Харкові, Одесі, Києві, Донецьку, Автономній Республіці Крим.

Найшвидше і найрадикальніше змінило своє обличчя у 1991— 1993 рр. українське радіо, програми якого відзначаються професійністю і національним спрямуванням.

В умовах переходу до ринку розвиток культури наштовхувався на багато складних проблем і труднощів. Йдуть у минуле одні явища і цінності, народжуються нові. Болісний процес переоцінки відбувається в умовах складної соціально-політичної кризи; освіта, наука, літературно-художня творчість, весь культурний процес України повільно адаптується до нових умов сьогодення.

Фурор у музичному мистецтві зробив фестиваль «Червона рута». Відродження ім´я Івана Марчука художника дисидента, виразом Чорнобиля стали картини Марії Приймаченко.

Почалось відродження церковного життя: збільшилось клопотань про реєстрацію громад, здійснювалися хрещення, почався рух за легалізацію УГКЦ, повернення з еміграції кардинала Мирослава Любачівського, святкування у 1988 році тисячоліття хрещення Русі на державному рівні.